

А. А. РУСІНОВІЧ

АСАБЛІВАСЦІ ЭПІЗААТЫЧНАГА ПРАЦЭСУ ЛЕЙКОЗУ БУЙНОЙ РАГАТАЙ ЖЫВЁЛЫ У РОЗНЫЯ ПОРЫ ГОДА

У Рэспубліцы Беларусь найбольш распаўсюджанай інфекцыйнай хваробай з'яўляецца лейкоз буйной рагатай жывёлы, які прыносіць значную эканамічную страту з-за заўчаснай выбракоўкі і забою высокапрадукцыйных кароў, недаатрымання маладняку і прадукцыі, значных затрат на правядзенне дыягнастычных і аздараўленчых мерапрыемстваў.

Так, на 1 студзеня 1995 г. лейкоз зарэгістраваны ў 88,6% гаспадарак рэспублікі, а ўзровень інфікаванасці вірусам лейкозу (ВЛБРЖ) складае ў сярэднім 19,4% з ваганнямі ад 6,3 да 30,6%. Склаўшуюся эпізаатычную сітуацыю па лейкозу можна растлумачыць галоўным чынам тым, што ў рэспубліцы толькі ў 1989—1990 гг. быў укаранёны ў якасці асноўнага сералагічны метады дыягностыкі (рэакцыя імунадыфузіі — РІД), які даў магчымасць выяўляць жывёл на ранняй стадыі інфікавання вірусам лейкозу.

Укараненню гэтага метаду папярэднічалі шматгадовыя даследаванні вучоных з розных краін свету, пацвердзіўшых вірусную этыялогію лейкозу [1—4]. Гэта дазволіла ў эксперыментальных і вытворчых умовах вывучыць некаторыя асаблівасці патагенезу, фактараў і шляхоў перадачы вірусу [5—7].

Аналагічныя шматбаковыя даследаванні праводзіліся і ў Беларусі [8], што дазволіла распрацаваць перспектыўныя мерапрыемствы па барацьбе і ліквідацыі гэтай хваробы. Так, у апошнія гады адзначаецца ўстойлівая тэндэнцыя да паніжэння ўзроўню інфікаванасці жывёл ВЛБРЖ, які на пачатак 1995 г. у параўнанні з 1990 г. складаў адпаведна 3,4 і 19,6%.

Нягледзячы на дасягнутыя поспехі, у працэсе масавых дыягнастычных даследаванняў была вызначана неадназначнасць вынікаў РІД у розныя сезоны года. У прыватнасці, у раней выяўленых серапазітыўных жывёл адзначалі слабададатную РІД або яе «выпадзенне».

Аналіз літаратурных даных сведчыць пра недастатковую вывучанасць гэтай з'явы. Шэраг даследчыкаў назіралі павелічэнне колькасці інфікаваных ВЛБРЖ жывёл у пашавы перыяд, што тлумачылі масавым летам крывасмокаў як адным з фактараў пераносу ўзбуджальніка ад заражаных жывёл да здаровых [9], іншыя аўтары павадамляюць пра аналагічныя з'явы, але ў зімова-стойлавы перыяд [10, 11].

Колькасць інфікаваных вірусам лейкоза жывёл у розныя перыяды года

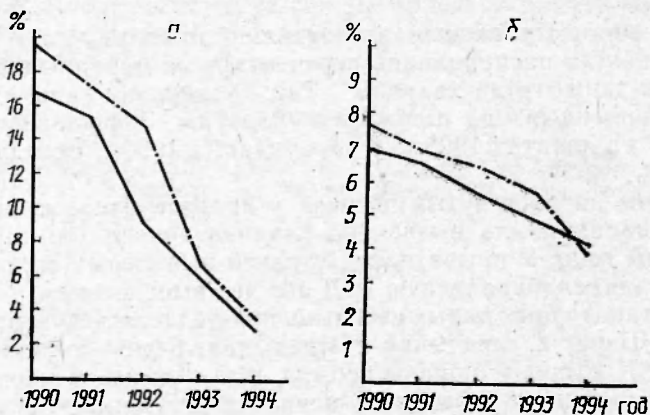
Перыяд года	Інтэнсіўнасць інфікаваных жывёл ВЛБРЖ, %				
	1990 г.	1991 г.	1992 г.	1993 г.	1994 г.
I. Стойлавы:					
кастрычнік—снежань	$\frac{18,4}{7,5}$	$\frac{20,2}{7,0}$	$\frac{13,5}{5,9}$	$\frac{4,4}{5,7}$	$\frac{3,1}{3,7}$
студзень—красавік	$\frac{19,9}{7,5}$	$\frac{16,5}{6,9}$	$\frac{15,5}{6,9}$	$\frac{8,3}{6,0}$	$\frac{4,1}{4,5}$
сярэдняя	$\frac{19,6}{7,5}$	$\frac{17,5}{6,9}$	$\frac{14,8}{6,5}$	$\frac{6,9}{5,9}$	$\frac{3,7}{4,1}$
II. Пашавы					
май—верасень	$\frac{16,9}{7,0}$	$\frac{15,7}{6,5}$	$\frac{9,3}{5,8}$	$\frac{6,0}{5,1}$	$\frac{3,1}{4,5}$

З а ў в а г а. Лічнік — працэнт вызначаных серададатных кароў, назоўнік — цялушак.

Улічваючы супярэчлівасць літаратурных даных, мэтай працы з'яўлялася вывучэнне залежнасці колькасці інфікаваных вірусам лейкозу жывёл у розныя поры года. Для гэтага праведзены аналіз эпідэміялагічных і дыягнастычных даследаванняў рэспубліканскай, абласных і раённых ветэрынарных лабараторый, а таксама вынікі выканання супрацьлейкозных мерапрыемстваў у гаспадарках рэспублікі ў 1990—1994 гг. За гэты перыяд у рэспубліцы абследавана ў РІД 14487,8 тыс. кароў і 7725 тыс. цялак, з якіх выяўлена дадатна рэагуючых да ВЛБРЖ адпаведна 1622,6 і 453,3 тыс. жывёл. Вынікі даследаванняў пададзены ў табліцы.

Пры аналізе даных табліцы відаць, што залежнасць выяўлення колькасці серададатных да ВЛБРЖ жывёл ад перыяду ўзяцця крыві для дыягнастычных даследаванняў прасочваецца дастаткова выразна. Пры гэтым найбольшая колькасць рэагуючых жывёл выяўляецца ў зімова-веснавы перыяд (студзень—красавік), што відаць і з малюнка.

Гэты факт у значнай ступені тлумачыцца асаблівасцямі ўзбуджальніка і шляхамі яго перадачы ад інфікаваных жывёл да здаровых. У стойлавы перыяд жывёлы падвяргаюцца большай колькасці зоаветэрынарных апрацовак, чым у пашавы. Акрамя таго, расцёлы кароў, як правіла, у большасці гаспадарак у выніку адсутнасці раздільных адзяленняў праходзяць непасрэдна ў кароўніках, што таксама садзейнічае перазаражэнню жывёл. У гэты перыяд часцей за ўсё адчуваецца недахоп кармоў,

Дынаміка выяўлення дадатна рэагуючых да ВЛБРЖ кароў (а) і цялак (б) у розныя перыяды года. Суцэльная лінія — у пашавы, пункцір — у стойлавы перыяды

які приводзіць да незбалансаванасці рацыёну, адсутнасць прагулак і, як вынік гэтага,— паслабленне рэзістэнтнасці арганізма жывёл (у тым ліку і да вірусу лейкозу).

Даняя табліцы і малюнка сведчаць таксама пра тое, што тэмпы ліквідацыі інфекцыі сярод маладняку буйной рагатай жывёлы, старэйшай за шасцімесячны ўзрост, значна ніжэйшыя, чым сярод кароў.

Аналізам выканання супрацьлейкозных мерапрыемстваў больш чым у 60 раёнах рэспублікі намі вызначана, што яны шмат у чым не выконваюцца менавіта па апошняй катэгорыі жывёл. Да такіх часта сустракальных фактараў, якія садзейнічаюць распаўсюджанню інфекцыі і стрымліванню тэмпаў яе ліквідацыі, неабходна аднесці сумеснае гадаванне цялят (атрыманых ад здаровых і інфікаваных кароў) да атрымання вынікаў першага сералагічнага даследавання, выкарыстанне для выпайкі ім зборнага неабясшкоджанага малака.

Вынікі даследаванняў даюць падставу рэкамендаваць адбор крыві для сералагічных даследаванняў на лейкоз праводзіць (у адрозненне ад дзеючай інструкцыі) не праз 3 мес, а 2 разы на год: перад пераводам жывёл на пашавае ўтрыманне (сакавік—красавік) і пры пастаноўцы на стойлавае (верасень—кастрычнік). Гэта дазволіць значна скараціць эканамічныя затраты на набыццё матэрыялаў, рэактываў, чалавекарэсурсы і павялічыць колькасць прадукцыі.

Summary

In contrast to the acting instruction, it is recommended to collect blood for leukosis diagnostics not every 3 months but twice a year: prior to turning animals to pasture and at stabling. What will permit to reduce economic expenses in fulfilment of leucosis-prevention measures.

Літаратура

1. Miller J. M., Miller L. D. // J. Nat. Cancer Inst. 1969. Vol. 43, N 8. P. 1297—1305.
2. Ferrer J. F., Lin P. S. // Proc. Amer. Assos. Cancer Research. 1971. Vol. 12. P. 53.
3. Валихов А. Ф. // Бюл. ВИЭВ. М., 1977. Вып. 30. С. 16—18.
4. Парфанович И. И., Ван-дер-Маатен М. и др. // Вирусы лейкоза. М., 1977. С. 72—73.
5. Van der Maaten M. J. // Bibl. Haematol. 1976. Vol. 43. P. 378—379.
6. Бусол В. А. и др. Лейкоз сельскохозяйственных животных. Киев, 1988. С. 13—40.
7. Нагаева Л. И., Куделева Г. В., Брацлавская О. И. // Патогенез и иммунология лейкоза крупного рогатого скота. Рига, 1988. С. 219.
8. Лемеш В. М. и др. // Лейкоз крупного рогатого скота. Мн., 1978.
9. Besh-Nielsen S., Piper C. E., Ferrer J. F. // Amer. J. Vet. Research. 1978. Vol. 39, N 7. P. 1089—1092.
10. Нахмансон В. М. Лейкоз крупного рогатого скота. М., 1986. С. 60—96.
11. Москалик Р. С. Эпизоотология и меры борьбы с лейкозом крупного рогатого скота. Кишинев, 1992. С. 34—35.